

paper AO Arbeidsmarktbeleid in de zorg

10 november 2020

“De zorgfile loopt op en het vinden van een vrije afslag wordt steeds moeilijker”, zo omschreef columnist en huisarts Danka Stuijver de huidige situatie in de zorg onlangs.¹ “Corona toont het grote publiek de zwakke plekken van onze gezondheidszorg. Maar die plekken zaten er al”, zo vervolgt ze. “Ook zonder corona stevenen we af op een situatie waarin de gezondheidszorg de vraag niet meer aan kan. Waarin de zorgfile eindigt in een kettingbotsing”. ActiZ, branchevereniging van zorgorganisaties, kan deze omschrijving onderschrijven. De zorg voor ouderen, want daar zit het grootste knelpunt, moet anders. De prognose is dat er in 2027 een tekort van 80.000 mensen in verpleeghuizen is en 10.000 mensen in de wijkverpleging. Door de vergrijzing hebben steeds meer mensen zorg nodig terwijl er door de demografische opbouw van onze bevolking minder mensen zijn die in de zorg kunnen werken of mantelzorg kunnen verlenen. De snelgroeiende kloof tussen de vraag naar en het aanbod van ouderenzorg is het grootste maatschappelijke vraagstuk voor de komende twintig jaar.

Toekomstbestendige zorg voor ouderen

Om tot een toekomstbestendig arbeidsmarkt in de zorg te komen betekent het dat het nodig is te zorgen voor meer instroom, beter opleiden en het anders organiseren van werk. ActiZ is blij met het door minister De Jonge ingezette *Actieprogramma Werken in de zorg* dat hier aandacht voor heeft. Maar het zou verkeerd zijn om te denken dat daarmee de problemen van de vergrijzing (dubbele vergrijzing: grotere zorgvraag én de komende 10 jaar bereikt 30% van de zorgmedewerkers in de verpleeghuizen en thuiszorg de pensioengerechtigde leeftijd) volledig te ondervangen is.

- *Het blijft noodzakelijk om het gesprek te voeren over wat we als samenleving verwachten van de professionele en informele zorg voor ouderen, het aanbod en de kwaliteit ervan. Wij vragen u als politiek dit gesprek te voeren, binnen uw fractie, met uw collega's in de Kamer en met de kiezer. Als voorschot startte ActiZ de publiekscampagne [Praat vandaag over morgen](#).² Met die boodschap roepen we mensen op met elkaar in gesprek te gaan over ouder worden. Wat kan je betekenen voor ouderen in je omgeving? Hoe wil je zelf oud worden? Wat verwacht je van de overheid? De vergrijzing van Nederland vraagt iets van ons allemaal.*

Minder werkdruk: reële tarieven

Om zorgmedewerkers te ontlasten en de sector aantrekkelijker te maken is het belangrijk dat de werkdruk vermindert. Hiervoor zijn naast werkgevers ook zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten aan zet. Minder werkdruk voor zorgmedewerkers kan vooral worden opgelost door het werk over meer zorgmedewerkers te verdelen en het werk anders te organiseren. We zien dat er meer zorg (23% meer 80+'ers met zorg in 10 jaar) wordt geleverd door minder mensen (aantal medewerkers nu op niveau van 2012/2013). Tegelijkertijd ontwikkelen de tarieven in de zorg

¹ <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/beddentekort-is-niet-nieuw-de-aandacht-ervoor-wel~ba596333/>

² www.praatvandaagovermorgen.nl

onvoldoende mee met de kosten. En dat terwijl er investeringen nodig zijn: in medewerkers, in innovatie en in preventie. ActiZ stelt dat niet doelmatigheid maar professionaliteit en kwaliteit de primaire criteria moeten zijn bij de inkoop van zorg, waarbij er ook ruimte is om het potentieel van de arbeidsmarkt ten volle te benutten. De ouderenzorg kan alleen toekomstbestendig worden gemaakt als alle partijen in en om de zorgsector beter samenwerken en verder vooruitkijken.

Zorg kost geld. De NZa stelt hiervoor tarieven vast. Deze tarieven worden echter nooit 100% betaald. Financiers van zorg, zorgkantoren, zorgverzekeraars en gemeenten, bezuinigen op deze tarieven. Een bezuiniging die ze wel moeten doorvoeren omdat die bezuiniging al is begroot door de overheid. Het structureel afkomen van de door de NZa vastgestelde tarieven ten opzichte van de kostprijs, is penny wise pound foolish: door de vergrijzing groeit de ouderenzorg de komende jaren fors, investeringen en innovatie zijn hard nodig.

- *ActiZ stelt dat niet doelmatigheid maar professionaliteit en kwaliteit de primaire criteria moeten zijn bij de inkoop van zorg. Hanteren van reële tarieven betaalt zich direct uit in betere werkomstandigheden voor zorgmedewerkers en helpt bij het toekomstbestendig maken van de ouderenzorg.*

Betere beloning zorgmedewerkers

In de sector verpleging, verzorging en thuiszorg werken ruim 440.000 mensen. Zij zorgen voor ruim 115.000 bewoners in verpleeghuizen en bijna 2 miljoen kwetsbare mensen thuis. ActiZ deelt de wens van velen dat een structurele verhoging van hun beloning gewenst is. De afgelopen 20 jaar loopt de loonontwikkeling in de zorg in de pas met marktsectoren dankzij het convenant Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling (OVA). De indexering van de overheidsbijdrage loopt weliswaar in de pas met de markt, maar in 1999 startte het OVA-convenant met een achterstand in de hoogte van het gemiddelde salaris ten opzichte van de marktsectoren. Die achterstand wordt nu niet ingelopen. De achterstand ten opzichte van andere publieke sectoren zoals overheid, politie of onderwijs valt weliswaar mee, maar op dit moment liggen salarissen in de zorg zo'n 10% onder gemiddelde salarissen in de markt.

- *ActiZ is graag bereid mee te denken over manieren hoe de achterstand in de zorg ten opzichte van de markt in te lopen, maar wil tegelijkertijd het OVA-convenant graag behouden. Zelfs in tijden van economische crisis kon met dank aan de OVA voorkomen worden dat zorgmedewerkers ontslagen moesten worden.*

Meer opleiden: verlengen SectorplanPlus

Het opleiden van nieuwe collega's in de zorg staat momenteel onder druk door de coronacrisis, maar is noodzakelijk om te zorgen voor meer instroom van zorgmedewerkers. Begeleiding van leerlingen is hierin een randvoorwaarde. De subsidieregeling SectorplanPlus heeft bijgedragen een grote scholingsimpuls voor het opleiden van nieuwe medewerkers en opscholen van bestaande medewerkers, maar is na vier jaar afgelopen. ActiZ wil de scholingsimpuls graag behouden en pleit voor verlenging van SectorplanPlus. Begeleiding van leerlingen in de wijkverpleging is intensief: het gaat om een 1 op 1 relatie met een cliënt, leren in teamverband is niet mogelijk. De begeleidingsuren zijn 'inproductieve' uren waar geen vergoeding tegenover staat. Bij verlenging van SectorplanPlus ziet ActiZ daarom graag aanvullende subsidiemogelijkheden voor begeleidingsuren in de wijkverpleging.

- *Is het mogelijk om SectorplanPlus te verlengen – met daarbij extra aandacht voor de specifieke kenmerken in de wijkverpleging die opleiden lastig maken - zodat de benodigde scholingsambitie onverkort voortgezet kan worden?*

Minder administratieve lasten: meer vertrouwen

Regeldruk is voor veel zorgmedewerkers een dagelijkse bron van frustratie en wordt aangegeven als een belangrijke reden voor vertrek van medewerkers. Inspanningen om de regeldruk in de langdurige zorg aan te pakken leiden nog niet tot het gewenste resultaat. Medewerkers in verpleeghuizen zijn nog steeds veel tijd kwijt aan administratieve lasten. Uit een inventarisatie van Berenschot, in opdracht van ActiZ, blijkt dat verpleeghuisorganisaties aan meer dan 451 externe regels moeten voldoen.³ In 2019 kostte dit de verpleeghuissector naar schatting zo'n 25.000 fte. Tijd en inzet waarvan de sector graag meer besteedt aan directe zorg voor cliënten.

Berenschot noemt een aantal oorzaken voor de hoge administratieve lasten. Zo vragen allerlei partijen bij zorgorganisaties gegevens op, zonder dat onderling goed af te stemmen. Ook kosten vooral incidentele regelingen, zoals de Kwaliteitsgelden, veel tijd en aandacht en wordt de impact van nieuwe regels steevast te rooskleurig ingeschat. Ook in de huidige kabinetsperiode zijn er weer nieuwe regels bij gekomen die in de praktijk zeer moeilijk uitvoerbaar zijn. De Wet zorg en dwang is hier een goed voorbeeld van.

- *Er kan een wereld gewonnen worden door betere stroomlijning van de externe regelingen. Vermindering van administratieve lasten begint met vertrouwen, schrijft Berenschot. Iets dat ook de Raad voor de Volksgezondheid eerder al constateerde in haar rapport 'Blijk van vertrouwen'.⁴ De huidige situatie biedt daarvoor kansen. Vanwege de coronacrisis zijn veel regels tijdelijk losgelaten of verruimd. Wat zou het mooi zijn dit uitgangspunt ook na de crisis vast te kunnen houden.*

Contact

Voor meer informatie of vragen, neem gerust contact op met ActiZ:

Olfert Koning (o.koning@actiz.nl / 06-2902 0035), coördinator public affairs ActiZ.

³ <https://www.actiz.nl/nieuws/administratieve-lasten-kosten-verpleeghuiszorg-25.000-fte>

⁴ <https://www.raadrvs.nl/documenten/publicaties/2019/05/14/advies-blijk-van-vertrouwen---anders-verantwoorden-voor-goede-zorg>